

ŞARKÖY- MÜREFTE DEPREMİ (9 AĞUSTOS 1912) SONRASI DEPREMZEDELER İÇİN YAPILAN YARDIM FAALİYETLERİ

Cemal SEZER*

Özet

Edirne Vilayeti Gelibolu Sancağına bağlı kazalar olan Şarköy ve Mürefte'de 9 Ağustos 1912 tarihinde sabaha doğru 3:30'da bir deprem meydana gelmiştir. Deprem Marmara Bölgesi, Adalar ve Kıyı Ege coğrafyasında hissedilmiştir. Depremden ardından çıkan yangın, ölü ve yaralı sayısının artmasına neden olmuştur. Deprem ve yangın, binden fazla ölüye ve binlerce yaralıya; evlerin, dükkânların, mağazaların ve resmî kurumların yıkılmasına ya da zarar görmesine yol açmıştır. Deprem, Müslümanların dışında Gayrimüslimleri özellikle Rumları da etkilemiştir. Bu nedenle Rum Patrikhanesi depremzedelerin ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda çok çalışmıştır. Depremden hemen ardından yerel ve merkezi makamların girişimleriyle depremzedelerin içecek, yiyecek, giyecek, barınma, sağlık ve güvenlik alanlarında ihtiyaçları giderilmeye çalışılmış, hem resmî makamların hem de halk nezdinde kurulan yardım komisyonları vasıtasıyla gerekli paralar toplanmıştır. Yardım edenler içerisinde yerli ve yabancı devlet kademesinin en üst makamları da vardı. Ayrıca depremzedelerin tedavi edilmeleri için bazı yabancı devletler, sağlık heyetleri de göndermişlerdir. Elinizdeki makale bu yardım faaliyetlerini konu edinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şarköy, Mürefte, Deprem, İhtiyaç, Yardım.

AID ACTIVITIES FOR EARTHQUAKE VICTIMS AFTER THE ŞARKÖY-MÜREFTE EARTHQUAKE (09 AUGUST 1912)

Abstract

An earthquake occurred at 3:30 in the morning of 9 August 1912 in Şarköy and Mürefte, counties of Gallipoli District of Edirne Province. The earthquake was felt in Marmara Region, Princes' Islands and Coastal Aegean region. The fire that started just after the earthquake caused an increase in the number of dead and wounded. The earthquakes and the fire resulted in over one thousand deaths and thousands of wounded as well as the destruction and damage of houses, shops, and official institutions. Apart from Muslims, the earthquake affected non-Muslims, especially Greeks. For this reason, the Greek Patriarchate worked hard to meet the needs of the earthquake victims. Immediately after the earthquake, local and central authorities tried to meet the needs of the earthquake victims in the areas of beverage, food, clothing, shelter, health and safety. Furthermore, the necessary funds were collected through the aid commissions established by both the official

* Doç. Dr. Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi.

authorities and the public. There were also the top officials of the local and foreign state level among the supporters and fund raisers. In addition, some foreign states have sent medical committees for treatment of earthquake victims. This article discusses these aid activities.

Key Words: Şarköy, Mürefte, Earthquake, Need, Aid.

Giriş

Geçmişten günümüze tarih boyunca var olan depremler, dünyada yaşanan en önemli doğal afetlerden biridir. Her ne kadar büyüklüğü ve şiddetine göre değişkenlik gösterse de yıkıcı etkilerinden dolayı insanların yaşamında derin izler bırakmıştır. Deprem kuşağı içerisinde yer alan Marmara Bölgesi'nde, değişik tarihlerde depremler olmuştur. Burada bulunan Şarköy ve Mürefte, 20. yüzyılın başlarında Edirne Vilayeti içerisinde yer alan Gelibolu Sancağına bağlı kazalar idi¹. Osmanlı döneminde Edirne Vilayetinde sırasıyla 1509, 1510, 1511, 1557, 1558, 1751, 1762 ve 1766² yıllarında depremler görülmüştür. Çalışmada belirtilecek olan deprem ise 9 Ağustos 1912 tarihinde sabah 3.30'da meydana gelmiştir³. Bu deprem her ne kadar tarihi bir olay olsa da günümüz jeoloji ve jeofizikçilerini ilgilendirmektedir. Söz konusu deprem bu bilim alanlarında da merak ve araştırma konusu olmuştur. Günümüz jeoloji ve jeofizikçilerinin yaptıkları bir araştırmaya göre; Şarköy-Mürefte Depremi esnasında Ganos (Gaziköy) ve Kavaklı arasında bulunan Ganos Fayı'nda ve bölgede yapılan gözlemler sonucunda fay kırığı Ganos, Güzelköy, Mursallı, Yayaköy, Yörgüç ve Gölcük civarında meydana gelmiştir. Fay kırığının uzunluğunun ise 56 km ve şiddetinin ise 7.3 olduğu hesaplanmıştır⁴. Ayrıca Dedeğaç, Tekfurdağı (Tekirdağ), Keşan, Dimetoka, Cısr-i Ergene, Kırcaali, Ortaköy, Cısr-i Mustafa Paşa, Lüleburgaz, Selanik, Adapazarı, İzmit, Karamürsel, Kirmastı (Mustafa Kemal Paşa), İzmir ve Midilli'de hissedilmiştir⁵. Özellikle Marmara Bölgesi'nde etkili olan deprem, Türklerin yanı sıra Gayrimüslimler içerisinde özellikle Rumları da etkilemiştir⁶. Deprem sırasında

¹ Binbaşı M. Nasrullah-Kolağası M. Rüşdü-Mülazım M. Eşref, *Osmanlı Atlası XX. Yüzyıl Başları*, Haz. Rahmi Tekin-Yaşar Baş, İstanbul 2003, s. 22; Mehmet Yavuz Erler, "1912 Marmara Havzası Depremi", *Toplumsal Tarih*, C. 6/35, Ankara 1996, s. 30.

² 1766 yılındaki deprem Şarköy-Mürefte merkezliydi. Bkz. Erler, a.g.m., s. 30.

³ KA, nr. 32/69; İkdam, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3; Recep Karacakaya, "Şarköy-Mürefte Depremi (1912)", *Tarih Boyunca Anadolu'da Doğal Afetler ve Deprem Semineri Bildiriler (22-23 Mayıs 2000)*, İstanbul 2002, s. 205. Sabah gazetesi depremin 3:23'te başlayıp, 3:24'te şiddetli bir sarsıntının hissedildiğini belirtmektedir. Ayrıca depremin 3:26'ya kadar sürdüğünü de aktarmaktadır. Bkz. Sabah, nr. 8223, 28 Temmuz 1328, s. 2. Tanin'e göre deprem 3:30'da meydana gelmiş ve 45 ile 50 saniye arasında sürmüştür. Bkz. Tanin, nr. 1417, 28 Temmuz 1328, s. 2. The Orient'e göre ise deprem 3:25'te olmuştur. Bkz. The Orient, Vol: III/33, 14 Ağustos 1912, s. 1. Depremin olacağı tarihe kadar öncü şoklar ise 25 Temmuz'da başlamıştır. Bkz. Karacakaya, a.g.m., s. 204.

⁴ Cenk Yalıtırak-Bedri Alpar-Yıldız Altınok, "Mürefte-Şarköy Depremi: Ganos Fayı'nın 9 Ağustos 1912 Depreminde Atımı, Kırık Uzunluğu, Büyüklüğü, Karakteri Ve Aynı Yörede Olan Tarihsel Depremler", *Aktif Tektonik Araştırma Grubu Altıncı Toplantısı Bildirileri Özleri 21-22 Kasım 2002*, Ankara (Basım Yılı Yok), s. 90. s. 90-91.

⁵ Karacakaya, a.g.m., s. 205.

⁶ Örneğin; deprem sırasında nüfusu 6.000 olan Mürefte'nin büyük çoğunluğu Rumlardan meydana geliyordu. Bkz. Erler, a.g.m., s. 30.

ahşap hanelerdeki lambaların düşmesiyle birçok yerde yangınlar çıkmıştır⁷. Sonuçta 1.115 kişi ölmüş, çok sayıda yaralı olmuş ve 9.000 civarında ev zarar görmüştür⁸. Ayrıca 2.800'den fazla ölü, 7.000 dolaylarında yaralı olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır⁹. Yardım amacıyla Amerikan Kızılhaçı adına deprem bölgesine giden Dr. Post'un aktardıklarına göre ölü sayısı 5.000'dir. Sadece Şarköy, Mürefte ile buralara bağlı kasaba ve köylerde 1.164 ölü, 1.669 yaralı vardı. Rum Patrikhanesi depremden etkilenenlerin sayısını 100.000 olarak vermektedir¹⁰. Hasat mevsimi nedeniyle bölge halkının bir kısmının harmanlarda ya da bağ evlerinde olması ölümlerin daha da artmasını engellemiştir¹¹.

1. Depremzedeler İçin Gerekli Olan İhtiyaçların Belirlenmesi

Osmanlı Hükümeti, depremin hemen ardından zararları yerinde tespit etmek ve gerekli tedbirleri almak için deprem bölgesine yetkililer göndermiştir. Örneğin; Dâhiliye Nezareti Mülkiye Müfettişi Ali Seydi Bey ile yardımcısı Haraçyan Efendi depremden bir gün sonra yani 10 Ağustos akşamı Giresun vapuruyla Çanakkale'ye hareket etmiştir¹². Basra torpidosuyla deprem bölgesine gitmiş olan Kolağası (Yüzbaşı) Cemil Bey, Tercüman-ı Hakikat muhbirine verdiği demeçte bölgenin fotoğrafını çekmekte ve ihtiyaçları belirtmektedir. Kolağası Cemil Bey'in aktardıklarına göre; yaralılara, eş, çocuk ya da herhangi bir yakınının enkaz altında hâlâ yaşıyor olma ümidi içerisindekilere yardım etmek için vakit kaybetmeksizin yetkililer harekete geçmelidir. Bu durum halkın morali açısından çok önemlidir. Ayrıca bir an evvel depremzedelerin su, yiyecek, giyecek, barınma ihtiyaçları giderilmeli, enkaz altındakilerin çıkarılması için teçhizatlı elemanlar bölgeye sevk edilmelidir. Ortamın sağladığı boşluktan faydalanmak isteyen kötü niyetli kimselere de izin verilmemeli ve asayişin sağlanması için süratle bölgeye güvenlik görevlileri gönderilmelidir¹³.

Deprem bölgesinde çeşmelerin yıkılması ya da tahrip olması nedeniyle suya gereksinim duyulmuştur¹⁴. Bir diğer önemli ihtiyaç malzemesi ise yiyeceklerin sağlanmasıdır. Edirne Valiliği, İstanbul'dan Mürefte ve Şarköy'e acilen un, ekmek gönderilmesini istiyordu¹⁵. Su ve yiyecek dışında

⁷ İkdâm, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3. Depremin ardından Edirne Valisi depremin yıkıcı etkilerini görmek ve ihtiyaçları tespit etmek amacıyla deprem bölgesine gitmiştir. Bu amaçla Mürefte'den sonra Çorlu'ya geçmiştir. Depremin neden olduğu yangın Çorlu'da da görülmüş ve yangının çıkış noktası bir bakkal idi. Burada genişleyen yangın neticesinde 200 hane, 100'e yakın dükkan ve mağaza yanmış, hasarın maliyeti 200.000 kuruş civarında olduğu Valilikçe tahmin edilmiştir. Bkz. KA, nr. 32/65. Yangın kaza merkezi ile Sure, Kirasye, Milan, Harab, Gosni, Platonos, Kalmos, Uçmakedere ve civar köylerde görülmüştür. Adı geçen köyler tamamen yandığı gibi etrafındaki köylere de sıçramıştır. Edirne Valisi tarafından gerçekleştirilen ilk incelemeler sonucunda tahmini olarak Mürefte'de 60, Sure'de 150, Ganos'da 150, Uçmakedere'de 20 kişi yanarak ölmüştür. Bkz. KA, nr. 32/70; Karacakaya, a.g.m., s. 206.

⁸ Erler, a.g.m., s. 31; Karacakaya, a.g.m., s. 218. Depremin etkili olduğu yerlerdeki ölü, yaralı, hane vb. ilgili istatistikî bilgiler için bkz. Tercüman-ı Hakikat, nr. 11268, 3 Ağustos 1328, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 11269, 4 Ağustos 1328, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 11270, 5 Ağustos 1328, s. 3; Erler, a.g.m., s. 32,34.

⁹ Yalıtırak-Alpar-Altınok, a.g.m., s. 90.

¹⁰ The Orient, Vol. III/34, 21 Ağustos 1912, s. 1.

¹¹ Erler, a.g.m., s. 31.

¹² İkdâm, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3.

¹³ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11264, 30 Temmuz 1328, s. 3.

¹⁴ İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3; İkdâm, nr. 5565, 5 Ağustos 1328, s. 3;

¹⁵ KA, nr. 32/66.

depremedelerin barınmalarının sağlanması gerekiyordu. Bu doğrultuda acilen çadır gönderilmesi için yine Edirne Valiliğince Dâhiliye Nezaretine bildirilmiştir¹⁶. Edirne Valisinin Nezarete gönderdiği bir başka telgrafta, depremin yıkıcı etkileri hakkında daha ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Telgrafta; evsiz kalan 15.000 kişinin sahil kenarlarına akın ettiği, halkın yiyecek, barınma ihtiyaçlarının sağlanmasında ekmek ve çadıra; yaralıların tedavileri için de tıbbi malzemeye ihtiyaç duyulduğu ve en azından bir kısmının yarına kadar gönderilmesi gerektiği yer almaktadır¹⁷. Şarköy Kaymakamının verdiği bilgileri aktaran Gelibolu Mutasarrıfı ise deprem sırasındaki yangın nedeniyle 152 hanenin yandığını, tahmini olarak 65 kişinin öldüğünü, 150 de yaralı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Şarköy halkının Mürefte'dekiler gibi yiyeceğe ihtiyaçları vardı. Bu doğrultuda Gelibolu'dan birkaç yüz galetanın Şarköy'e gönderilmesi düşünülüyorsa da hiç derecesindeydi. Dolayısıyla ekmek, un vb. yiyecek maddeleri acilen gönderilmeliydi¹⁸. Yine Gelibolu'da da una şiddetle ihtiyaç duyulmakta ve çarşıda sadece tahminen birkaç yüz kıyye¹⁹ galeta bulunuyordu. Un ihtiyacı sadece siviller için değildi. Zira Gelibolu Mutasarrıflığında yer alan 10.000 askerin de ancak dört günlük unu vardı. Bu nedenle Edirne Valisi Mürefte, Şarköy ve Gelibolu'ya, yani depremin en çok etkilediği yerlere bir an önce yeterli miktarda unun gönderilmesini talep etmekte; aksi takdirde felaketlerin yaşanacağını Dâhiliye Nezaretine gönderdiği 9 Ağustos 1912 tarihli telgrafında bildirmekteydi²⁰.

Tekfurdağı Mutasarrıflığı da Şarköy ve Mürefte için lüks lambası, telefon makinesi, kazma, kürek, kanca ve ekmek talep etmiştir. Ayrıca Gelibolular için 200 çadır istemiş, buradaki evlerin tamiri için de 250 kadar amele ve yerli miktarda dülger gönderilmesi yönünde istekte bulunmuştur²¹. Burada özellikle kilitçi, duvarcı ve keserciye ihtiyaç duyuluyordu²².

İhtiyaçların belirlenip, ona göre önlemlerin alınması için haberleşme çok önem taşımaktadır. En önemli iletişim kaynağı olan telgraf hatları depremden zarar görmüş ve kullanılamaz bir hale gelmişti²³. Bu nedenle telgraf tellerinin tamirinin yanı sıra gönderilmesi istenilen malzemeler içerisinde telefon makineleri de bulunmaktaydı²⁴.

¹⁶ KA, nr. 32/68.

¹⁷ KA, nr. 32/71; Karacakaya, a.g.m., s. 206. Gelibolu Mutasarrıflığı ve Keşan Kaymakamlığından aldığı bilgileri aktaran Edirne Valisinin 10 Ağustos tarihli telgrafında; depremin getirdiği tahribat ayrıntılı olarak belirtilmektedir. Örneğin; Gelibolu merkeze bağlı Bayır Köyünde 400 haneden 350'si kısmen yıkılmıştır. Ayrıca 17 yaşında bir kız enkaz altında kalarak can vermiş, 6-7 yaralı da bulunmaktadır. Keşan'da jandarma süvarisine ait ahır yıkılmış, subay odalarının duvarları çatlamıştır. Keşan'a bağlı bazı köylerde cami, kilise, okul binalarının çoğu enkaza dönüşmüştür. Bkz. KA, nr. 32/67.

¹⁸ KA, nr. 32/66; KA, nr. 32/71.

¹⁹ Okka olarak da bilinen bir ağırlık ölçüsüdür. Bölgelere göre değişmekle birlikte en bilineni 400 dirhemin 1.282 grama karşılık gelenidir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, "Okka", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, İstanbul 1993, s. 723.

²⁰ KA, nr. 32/66.

²¹ İkdam, nr. 5563, 3 Ağustos 1328, s. 4.

²² Sabah, nr. 8227, 1 Ağustos 1328, s. 3. Edirne Vilayetinden çekilen bir telgrafta, Mürefte ve Şarköy için dülger ustası ve amele istenmiştir. Bkz. Tercüman-ı Hakikat, nr. 11272, 7 Ağustos 1328, s. 3.

²³ KA, nr. 32/66. Örneğin; telgraf telleri yandığı için Tekfurdağı'yla haberleşilemiyordu. Bkz. KA, nr. 32/70.

²⁴ Sabah, nr. 8226, 31 Temmuz 1328, s. 2.

2. Depremzedelerin İhtiyaçlarının Karşlanması

Depremi ardından ihtiyaçların belirlenmesi ve karşılanması için, başında Şehzade Abdülmecid Efendi'nin olduğu bir yardım komisyonu kurulmuştur. Komisyonun ikinci başkanı İstanbul Valisi İbrahim Bey idi. Şehremini de komisyonun üyesiydi²⁵. Depremzedeler için yapılan nakdî yardımlar komisyonda toplanılacaktı. Bu yardım komisyonunun çalışmaları için Harbiye Dairesi'nin bir salonu ayrılmıştır²⁶. Yardım komisyonu kurulduktan sonra İbrahim Bey Sadrazamla görüşerek komisyon ve depremzedelere gönderilecek malzemeler hakkında bilgiler vermiştir²⁷. Yine Dâhiliye Nezareti Müsteşarı Kemal Bey ve Sadaret Müsteşarı Adil Bey, depremzedelerin ihtiyaçlarının karşılanması doğrultusunda neler yapılacağı yönünde fikir alışverişinde bulunmuşlardır²⁸.

Depremzedeler için yardım komisyonları sadece İstanbul'da değil, deprem bölgelerinde de kurulmuştur. Rum Patrikhanesi'nde görevli memurlardan biri, Edirne Valisi ile bir görüşme yapmıştır. Görüşme sırasında görevli memura, Mürefte ve Şarköy kaymakamlarının başkanlığında kurulacak yardım komisyonlarına Patrikhane ya da metropolitlerinden üyeler gönderebileceği bildirilmiştir²⁹.

2. 1. İçecek, Yiyecek, Giyecek ve Barınma İhtiyaçlarının Giderilmesi

İstanbul'dan deprem yerlerine gönderilen malzemeler, Şarköy, Mürefte, Gelibolu'ya gemilerle; Çorlu, Çatalca taraflarına trenlerle gönderilmiştir³⁰. Deprem bölgesinin su gereksinimini gidermek üzere Bahriye Nezareti'nden Donanma-yı Hümayun Komutanlığına verilen emirle, Mecidiye kruvazörüne 30 tonluk su taşıyan bir duba bağlanarak 12 Ağustos 1912'de deprem bölgesine gönderilmiştir³¹. Mürefte'ye de 100 tonluk duba römorkör yollanmıştır³². Ayrıca bozulan suyu tamir edilmeye çalışılmıştır³³.

Depremzedelerin yiyecek ihtiyaçlarının karşılanması doğrultusunda Şehremanetinin girişimleriyle belediye sınırları içerisindeki fırınlardan çıkarılan ekmekler, Gelibolu, Şarköy ve Mürefte'ye gönderilmiştir. III. Daire 2.000, VI. Daire 6.000 ve İstanbul'un diğer yerlerindeki fırınlardan 12.000 olmak üzere toplam 20.000 kıyye ekmek tedarik edilmiştir. Liman Dairesine teslim edilen bu ekmekler, Bahriye Nezareti'nin tahsis ettiği Basra torpidosuyla depremzedelere ulaştırılmıştır. Ekmek dışında çadır ve tıbbi malzemeler de gönderilen torpidonun içerisinde yer

²⁵ Tanin, nr. 1419, 9 Ağustos 1328, s. 4; Erler, a.g.m., s. 35.

²⁶ Erler, a.g.m., s. 35.

²⁷ İkdâm, nr. 5568, 8 Ağustos 1328, s. 4.

²⁸ Sabah, nr. 8234, 8 Ağustos 1328, s. 3.

²⁹ Gös. Yer.

³⁰ İkdâm, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3.

³¹ İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3.

³² Gös. Yer.

³³ Erler, a.g.m., s. 33.

alıyordu³⁴. Torpidoya malzemelerini yükleyen hamallar, yardım amacıyla ücret almamışlardır³⁵. İstanbul'dan Gelibolu'ya giden Bezm-i Alem vapurunda yer alan Mülkiye müfettişlerinden Haydar ve Şehremaneti Başmüfettişi İbrahim Kadri Beyler vasıtasıyla 5.000 kıyye ekmek, 100'er adet el arabası, kazma, kürek, iki adet kanca, bir telefon santrali, dört telefon makinesi, 10 lüks lamba yollanmıştır. Rıhtım hamalları para almadan malzemeleri taşımış, ekmekler de çevredeki kimseler tarafından insaniyet adına vapura yüklenmiştir³⁶. Şarköy'e bağlı Eriklice köyü ve çevresindekilere dağıtılmak üzere I. Daire'den 12.496 ve 3.176, II. Daire'den 2.000, III. Daire'den 324, IV. Daire'den 1.360 ve VI. Daire'den 2.760 kıyye ekmek sağlanmıştır³⁷. Şehremaneti tarafından 16 Ağustos'ta Mürefte, Şarköy ve Gelibolu taraflarına İngiliz bandıralı Kalvados vapuruyla 10.000 kıyye ekmek³⁸, Giresun vapuruyla 10.000 çuval un gönderilmiştir³⁹. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti de⁴⁰ depremzedeler için 20.000 kıyye ekmek ve 400 çuval un yüklü iki vapur hazırlamıştır⁴¹. Bunların dışında deprem yerlerindeki fırınların çoğu tamir edilmiştir⁴². Fakat ekmek ve unun depremzedelere dağıtım hususunda sorunlar yaşanmıyor değildi. Askeriyeden emekli Binbaşı Ziya'nın Sabah gazetesine gönderdiği bir yazıda; İstanbul'dan temin edilen 6.000 küsur kıyye ekmekten 3.000'ni Gelibolu halkı için ayrılmasına rağmen ancak 1.000 kıyyesi dağıtılmıştı. Dolayısıyla gönderilecek olan 3.000 çuval unun da aynı muameleye uğramasından endişe ediliyordu⁴³.

Yardım amacıyla deprem bölgesine giden Hilâl-i Ahmer heyetine göre yapılacak en önemli faaliyetlerden biri depremzedelerin giyecek ihtiyacının giderilmesi idi. Bu doğrultuda Merkez tarafından temin edilen giyeceklerin Hilâl-i Ahmer heyeti vasıtasıyla dağıtım sağlanabilirdi⁴⁴.

Depremzedelerin acılarına kayıtsız kalmayan İstanbul esnaf ve tüccarı da ihtiyaçların giderilmesi noktasında yardım elini uzatmıştır. Buradaki zahire tüccarları, kurdukları yardım heyeti vasıtasıyla 100 liralık zahire toplamış ve erzaklar, heyet üyelerinden Yorkiyadi ve Pandalidi Efendiler tarafından depremzedelere dağıtım kararlaştırılmıştır⁴⁵. Peynirci esnafı da 123 kıyye

³⁴ İkdâm, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3; Sabah, nr. 8224, 29 Temmuz 1328, s. 2.

³⁵ Sabah, nr. 8224, 8 Ağustos 1328, s. 2. Fakat her zaman için söylenemez. Örneğin; Mürefte sandalcılarından bazılarının depremde yaralıları para karşılığında vapura taşımaları üzüntü verici olarak görülmüştür. Bkz. Tercüman-ı Hakikat, nr. 11269, 4 Ağustos 1328, s. 3.

³⁶ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11266, 1 Ağustos 1328, s. 3.

³⁷ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11269, 4 Ağustos 1328, s. 3.

³⁸ İkdâm, nr. 5564, 4 Ağustos 1328, s. 4.

³⁹ Sabah, nr. 8224, 29 Temmuz 1328, s. 2.

⁴⁰ 1868 yılında kurulan Cemiyet, ara ara faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmış, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yeniden oluşum aşamasına geçmiş ve Nisan 1911 tarihinde üçüncü kez gerçekleşmiştir. Ardından İtalyanlarla yapılan Trablusgarp Savaşı sırasında bölgeye sağlık yardım heyetleri göndermiştir. Geniş bilgi için bkz. *Padişah'ın Himayesinde Osmanlı Kızılay Cemiyeti 1911-1913 Yıllığı*, Haz. Ahmet Zeki İzgöer-Ramazan Tuğ, Ankara 2013, s. 24-84; Seçil Karal Akgün-Murat Uluğtekin, *Hilâl-i Ahmer'den Kızılay'a*, C. I, Ankara 2000, s. 14-96; Mesut Çapa, *Kızılay [Hilâl-i Ahmer] Cemiyeti (1914-1925)*, Ankara 2010, s. 11-15; Cemal Sezer, *Trablusgarp Savaşı'nda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (1911-1912)*, İstanbul 2019, s. 17-122.

⁴¹ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11262, 28 Temmuz 1328, s. 3.

⁴² Sabah, nr. 8233, 7 Ağustos 1328, s. 3.

⁴³ Sabah, nr. 8229, 3 Ağustos 1328, s. 3.

⁴⁴ KA, nr. 149/2.1.

⁴⁵ Gös. Yer.

zeytin, üç teneke peynir, 10 kıyye sucuk, 15 kelle kaşar, bir teneke sardalye, 15 çuval ekme, üç çuval patates, bir çuval pastırma ve 330 kuruş nakit parayı depremzedelere göndermiştir⁴⁶. İstanbul'da bir manifatura tüccarı 600 lira değerinde erzak ve eşya⁴⁷, bir ticarethane ise kumaş, ayakkabı, fanila vb. giyecek yardımlarında bulunmuştur⁴⁸. Mürefte, Şarköy, Ganos, Gelibolu ahalisinden olup, İstanbul'da ticaretle uğraşan tüccarlar erzak dolu iki vapur kiralayarak deprem bölgesine göndermişlerdir⁴⁹. İstanbul'daki bir İngiliz şirketi depremzedelere dağıtılması için 5.000 kıyye ekme, 1.000 kıyye zeytin, 2.000 paket tütün, birçok sigara kâğıdı ve daha başka malzemeler taşıyan gemi göndermiştir⁵⁰. Esnaf ve tüccar dışında yardım edenler arasında zengin kimseler de vardı. İstanbul'da yaşayan hayırsever bir hanım tarafından depremzedeler için yorgan, Amerikan bezi, pirinç, un, yağ vb. 1.000 lira değerinde eşya ve erzak yardımı yapılmıştır⁵¹.

Depremzedelerin barınma sorununun giderilmesinde askeriyeden de faydalanılmış ve buradan temin edilen çadırlara depremzedeler yerleştirilmiştir⁵². Askeriye dışında Edirne Valiliği tarafından Mürefte'de 600 baraka 15 günde yapılacaktı. Mürefte Gençler Kulübü de paraları yeterse 100 baraka inşa edeceklerdi. Fakat Tercüman-ı Hakikat gazetesine göre 700 baraka Mürefte için gereksizdi. Zira burada 100 aile bile kalmamıştı. Bu doğrultuda barakalar daha çok köylerde yapılmalıydı⁵³. Çünkü depremden sonra halkın bir kısmı Gelibolu, Kal'a-i Sultaniye veya İstanbul'a göç ettiğinden Mürefte'de nüfus azalmıştı⁵⁴. Evlerin tamiri ve barakaların inşası için Ganos, Hora ve Mürefte'ye 1.200 lira değerinde kereste İstanbul'dan tedarik edilmiştir⁵⁵. Bunların dışında aileleri deprem bölgesinden olan 200 kadar amele memleketlerine dönmek için Liman Dairesinde bulunmuş⁵⁶, ayrıca bunların dışında Şehremaneti tarafından 100 amele gönderilmiştir⁵⁷. Yine şehremaneti vasıtasıyla dülger ustaları malzemeleriyle Mürefte'ye yollanmıştır⁵⁸.

Evkaf Nazırı Mehmet Fevzi Paşa, Gelibolu ve çevresinde depremzedelerin ihtiyaçlarını yerinde tespit etmek ve onlara malzemeler dağıtmak için Bezm-i Alem vapuruyla yola çıkmıştır. Vapurda ekme, katık, 100 çadır, kazma, kürek, bir adeti santral olmak üzere dört telefon ve üç lüks lambası vardı⁵⁹. Ayrıca Nezaretçe Gelibolu'da gerekli incelemeleri yapması için İnşaat ve Tamirat Müdürü Kemal Bey, yardımcısı Vasil ile Mühendis Hüseyin Efendiler görevlendirilmiştir⁶⁰. Bu teftiş

⁴⁶ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11271, 6 Ağustos 1328, s. 3.

⁴⁷ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11270, 5 Ağustos 1328, s. 3.

⁴⁸ Sabah, nr. 8230, 4 Ağustos 1328, s. 3.

⁴⁹ Sabah, nr. 8224, 29 Temmuz 1328, s. 2.

⁵⁰ Sabah, nr. 8230, 4 Ağustos 1328, s. 3.

⁵¹ İkdam, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3.

⁵² KA, nr. 32/65.

⁵³ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11269, 4 Ağustos 1328, s. 3.

⁵⁴ Erler, a.g.m., s. 31.

⁵⁵ Sabah, nr. 8235, 9 Ağustos 1328, s. 3.

⁵⁶ Sabah, nr. 8225, 30 Temmuz 1328, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 11263, 29 Temmuz 1328, s. 3.

⁵⁷ İkdam, nr. 5568, 8 Ağustos 1328, s. 4.

⁵⁸ Sabah, nr. 8233, 7 Ağustos 1328, s. 3.

⁵⁹ İkdam, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3; Erler, a.g.m., s. 34.

⁶⁰ İkdam, nr. 5562, 2 Ağustos 1328, s. 3.

sonucunda evkafa ait camiler, mescitler ve diğer binalar için 10.000 liralık hasar tespiti yapılmıştır⁶¹. Evkaf Nazır'ının onayıyla belirtilen miktar bölgeye havale edilmiştir⁶². Yine Nazır, Mürefte, Şarköy ile sahil kenarlarındaki köylerde 1.000 adet baraka yapılmasını, barakalar yapılıncaya kadar 1.500 çadır temin edilmesini istemiştir⁶³.

2. 2. Sağlık Yardım Faaliyetleri

Dâhiliye Nezareti, depremzedelerin tedavi edilmesi amacıyla Meclis-i Umur-ı Tıbbiye Mülkiye müfettişlerinden Dr. Asım Paşa'nın başkanlığında Operatör Fethi, Dr. Şerafettin, Dr. Burhaneddin, Dr. Sabri Beylerle, dört Sıhhiye Mektebi öğrencisi, hastabakıcı ve tebhir⁶⁴ memurundan oluşan sağlık heyetini gerekli cerrahi ve tıbbi malzemelerle deprem bölgesine Basra torpidosuyla göndermiştir⁶⁵. Dâhiliye Nezareti dışında Bahriye Nezareti de depremzedeler için bir sağlık heyetini görevlendirmiştir. Bahriye Nazırı Mahmud Muhtar Paşa'nın talimatıyla gönderilen heyet, Bahriye Nezareti Hastanesi Sertabibi Hakkı Şinasi Bey'in başkanlığında Operatör Selahaddin, Nureddin Beyler ile Dr. Selahaddin, Nuri ve Sami Beylerin yanı sıra üç cerrah ve iki eczacıdan oluşuyordu. Heyet, Şarköy ve Mürefte'de görev yapmak üzere Bezm-i Alem vapuruyla beraberinde getirdikleri tıbbi malzemelerle yola çıkmıştır⁶⁶. II. Daire Belediye Heyeti Sıhhiye Başkanı Dr. Nazım Ömer Bey'in başkanlığında Dr. Emin Bey ve Tulisyan Efendi'den meydana gelen sağlık heyeti de diğerlerinde olduğu gibi gerekli tıbbi malzemelerle deprem bölgesine Basra torpidosuyla gitmişlerdir⁶⁷. Birinci Kolordu Sertabipliği; Dr. Kaymakam (Yarbay) Necati Bey'in başkanlığında Operatör Mustafa ve Mazhar Efendilerle, Eczacı Hayyam, Recai, Cemal, Kirkor Efendileri Mürefte'ye sevk etmiştir⁶⁸.

Depremzedelerin tedavi edilmeleri ve ihtiyaçlarının giderilmesi doğrultusunda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti de sağlık heyetleri göndermiştir. 11 Ağustos 1912 tarihinde Dâhiliye Nezareti'nin Cemiyet Genel Merkezine çektiği telgrafta; depremzedeler için gerekli adımların atılmasını talep etmiştir⁶⁹.

⁶¹ İkdâm, nr. 5563, 3 Ağustos 1328, s. 4.

⁶² İkdâm, nr. 5565, 5 Ağustos 1328, s. 3. Fakat gazetede gönderilen miktar için kuruş ibaresi geçmektedir.

⁶³ Karacakaya, a.g.m., s. 213.

⁶⁴ Tebhir lügatte: "Buğu haline getirme, tütsüleme, tütsülendirilme, etüvden geçirme." anlamına gelmektedir. Bkz. Ferit Devellioğlu, "Tebhir", *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Yay. Haz. Aydın Sami Güneçal, Ankara 1998, s. 1048. Tebhirhane ise; "Kolera, çiçek, suçiçeği, veba, kızıl, kızamık, tifö, tifüs, dizanteri, difteri, verem, lohusa humması ve boğmaca gibi bulaşıcı hastalılardan birine yakalanan kişilerin giysi ve eşyalarını basınçlı su buharı ile bu hastalıkların görüldüğü mekanları, kimyasal maddeler ile dezenfekte etmekle görevli sağlık kurumlarıdır." . Bkz. Nuran Yıldırım, "Tebhirhaneler", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul 1994, s. 231.

⁶⁵ Sabah, nr. 8226, 31 Temmuz 1328, s. 2; Tercüman-ı Hakikat, nr. 11266, 1 Ağustos 1328, s. 3; İkdâm, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3.

⁶⁶ İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3; Sabah, nr. 8226, 31 Temmuz 1328, s. 2; Sabah, nr. 8227, 1 Ağustos 1328, s. 3. Dâhiliye ve Bahriye Nezaretlerinin Mürefte ve Şarköy'de görev yapmak için gönderdiği sağlık heyetleri hakkında ayrıca bkz. KA, nr. 13/16.

⁶⁷ İkdâm, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3.

⁶⁸ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11271, 6 Ağustos 1328, s. 3.

⁶⁹ KA, nr. 32/72.

Bunun üzerine Cemiyet, Mürefte ve İmroz (Gökçeada) Adasına olmak üzere iki heyet göndermiştir⁷⁰. Bunların ilki İdare-i Sıhhiye Tahaffuzhaneler⁷¹ Kalemî Müdürü Dr. Nafiz Bey'in başkanlığında, Tıp Fakültesi Seririyatı Hariciye Şefi Operatör Fazıl Bey, Dr. Yusuf, Dr. Ziya, Dr. Ahmet, Dr. Atıf beyler ile üç hastabakıcı, hizmetçiler ve aşçıdan oluşuyordu. Bu heyet, Mürefte, Şarköy ve Gelibolu'da görev yapmak üzere kiralanan Giresun vapuruyla⁷² 12 Ağustos akşamı saat 17.00'de hareket etmiştir⁷³. Hilâl-i Ahmer heyetinin bulunduğu vapur aynı zamanda 80 yataklı hastane vazifesi de görecekti. Bu doğrultuda vapurdaki kamaralar yaralı ve hastalara ait oda ve koğuşlar haline getirilmiştir. Hatta en büyük iki kamaranın biri ameliyathane diğeri ise eczane olarak kullanılacaktı. Heyet, Mürefte'ye vardıktan sonra karada da bir hastane çadırı kuracaktı⁷⁴. Hilâl-i Ahmer sağlık heyetini Mürefte'de Kaymakam ve Belediye Başkanı karşılamıştır. Daha sonra yapılan görüşmeler doğrultusunda Platanos, Mursallı, Yayaköy ve Yorgiç köylerine sağlık görevlilerinden iki hastabakıcı gönderilmiştir. Köylerde hafif yaralıları tedavi edilmiş, cerrahi müdahale yapılması gerekenler vapura getirilmiştir. Yine yaralıların bir kısmı da Hilâl-i Ahmer hastane çadırında tedavi edilmiştir⁷⁵.

Hilâl-i Ahmer sağlık heyeti başkanı tarafından Cemiyet Genel Merkezine hemen hemen her gün telgraflar aracılığıyla gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi verilmiştir. Bu telgraflara göre 17 Ağustos'ta; her zamanki gibi sağlık görevlilerinin bir kısmı Mürefte'de bırakılmış, diğerleri ise köyleri ziyaret ederek yaralı ve hastaları tedavi etmiştir. Yine heyet; Mursallı, Yorgiç, Yayaköy'e gitmiştir. Mursallı'da telef olan hayvanların pis kokularını gidermek için dokuz çuval kireç kullanmıştır. Eriklice'de altı hasta asker kayığa bindirilerek Mürefte'ye getirilmiş ve hastane vapurunda tedavileri sağlanmıştır⁷⁶. Aynı tarihte hastane vapurunda ayağı kangren olan Gülsüm binti Halil'in başarılı bir şekilde ameliyatı gerçekleştirilmiştir⁷⁷. 18 Ağustos'ta; bir gün önce gelen ve geceyi çadırda geçiren 11 hasta asker hastane vapuruna alınmıştır. Hora ve Ganos'a sağlık görevlileri gönderilmiştir. Hastane vapuru Şarköy'e gitmiş ve buradaki ağır hastaların tedavileri sağlanmıştır. Sağlık heyetinin bir kısmı da Mürefte'de kalarak hastane çadırında tedavi işlemlerini gerçekleştirmiştir⁷⁸. 19 Ağustos'ta; Şarköy'e bağlı kasaba ve köylerine bir sağlık heyeti gönderilerek

⁷⁰ Padişah'ın Himayesinde Osmanlı Kızılay Cemiyeti 1911-1913 Yıllığı, s. 37; Merhamet Güneşi Kızılay Le Soleil de la Copassion "Hilâl-i Ahmer 1912-1920"..., Haz. Ahmet Tetik- Ertan Karapirirler, Ankara 2015, s. 15.

⁷¹ Tahaffuzhane: "Koruma evi, karantina yeri anlamına gelir. Memleketi dışarıdan gelecek bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı korumak için gerekli sağlık önlemlerinin alındığı kurumlara denir.". Bkz. Nuran Yıldırım, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Koruyucu Sağlık Uygulamaları", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul 1985, s. 1324.

⁷² Bu bilgi için ayrıca bkz. KA, nr. 13/15.

⁷³ Sabah, nr. 8226, 31 Temmuz 1328, s. 2; İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3; İkdâm, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3. İkdâm gazetesine göre 13 Ağustos 1912 tarihinde yola çıkmıştır. Bkz. İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3.

⁷⁴ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11270, 5 Ağustos 1328, s. 3; Dr. Besim Ömer, *Hanımefendilere Hilâl-i Ahmer'e Dair Konferans*, Haz. İsmail Hacıfettahoğlu, Ankara 2009, s. 199.

⁷⁵ KA, nr. 149/1. Hastane çadırında depremzedelerin tedavileri sağlandığı gibi her gün çorba dağıtılıyordu. Bkz. Dr. Besim Ömer, *Hanımefendilere Hilâl-i Ahmer'e Dair...*, s. 199.

⁷⁶ KA, nr. 149/6.

⁷⁷ KA, nr. 149/4.

⁷⁸ KA, nr. 149/5.

gerekli pansumanlar yapılmıştır⁷⁹. 20 Ağustos'ta; sağlık heyeti, Şarköy'ün köy ve kasabalarında görevlerine devam etmiş, Yorgici'den getirilen tetanoslu bir çocuk tedavi edilmiştir⁸⁰. 21 Ağustos'ta; Mursallı, Yayaköy, Yorgiç köylerine bir heyet gönderilmiş, buralarda pirinç dağıtılmış, yaralı ve hastalar tedavi edilmiştir. Ayrıca Mürefte'deki çadır hastanesinde hasta ve yaralılara bakılmış, tetanoslu bir yaralının tedavisi yapılmıştır⁸¹. 22 Ağustos'ta; heyetin bir kısmı hastane vapurunda ameliyatlar gerçekleştirmiş, heyetin diğer kısmı ise Mürefte'de hastalara bakmıştır. Eriklice'ye de gidilerek, buradaki hasta ve yaralıların tedavisi yapılmıştır. Yine aynı köyde hastalara bakması için kadın hastabakıcı görevlendirilmiştir⁸². 23 Ağustos'ta; Milan köyünde ağır yaralı biri, Ganos yoluyla Mürefte'deki hastane çadırına getirilerek pansumanı yapılmış, daha sonra hastane vapuruna alınarak, burada başarılı bir şekilde ameliyatı gerçekleştirilmiştir⁸³.

Hilâl-i Ahmer vapur hastanesinde boş yer olmadığı zaman hastalar sağlık görevlileri eşliğinde İstanbul'a gönderilmiştir⁸⁴. Ayrıca Hilâl-i Ahmer sağlık heyeti, malzemeleri bittiğinde yenisini Merkezden talep etmiştir. Mürefte'den çekilen 14 ve 22 Ağustos 1912 tarihli telgrafların ilkinde bir gramlık paketlerde 50 tane kloroform potasyum ateş düşürücü ve iki kilo ağır kesici aspirin⁸⁵, diğerinde ise beş şişe daha tetanos serum istenmiştir⁸⁶. Bunların dışında vapur hastanesinin iki günlük suyu kaldığından su ihtiyacı giderilmesi hususunda Merkeze başvurmuşlardır⁸⁷. Depremzedelerin yaralarını sarmak için gönderilen Hilâl-i Ahmer heyeti bazen bir takım eksikliklerden dolayı görevlerini tam olarak yapamadıklarını da Merkeze bildirmişlerdir⁸⁸.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin gönderdiği sağlık heyetinin Mürefte ve çevresinde gösterdiği faaliyetler Mürefte Kaymakamının dikkatini çekmiştir. Bu nedenle Kaymakam, Cemiyet Genel Merkezine gönderdiği 26 Ağustos 1912 tarihli telgrafta, heyetin gerçekleştirdiği faaliyetleri aktardığı gibi Mürefte halkı adına minnet ve teşekkürlerini de sunmuştur. Telgraf özetle şunları içermektedir⁸⁹:

“Mürefte'nin merkezi ile köy ve kasabalarda meydana gelen deprem akabinde çıkan yangın nedeniyle zarar gören ahaliye yardım amacıyla Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, bir sağlık heyetini Giresun hasta vapuruyla göndermiştir. Vapurda doktorlar, hastabakıcılar olduğu gibi yiyecek, giyecek ve tıbbi malzemeler de vardı. 11 gün boyunca gerçekleşen faaliyetler sonucunda 200'ü geçen yaralı ve hastanın 160'ı ayakta tedavi edilmiştir. Köylerde dolaşarak 40 kadar ağır yaralı kişi, aileleriyle vapurda yatırılarak tedavileri sağlanmıştır. Vapurda ameliyatları yapılanların aynı zamanda iâşeleri

⁷⁹ KA, nr. 149/12.10.

⁸⁰ KA, nr. 149/7.

⁸¹ KA, nr. 149/2.8.

⁸² KA, nr. 149/2.5.

⁸³ KA, nr. 149/2.9.

⁸⁴ KA, nr. 149/2.2.

⁸⁵ KA, nr. 173/2.

⁸⁶ KA, nr. 149/2.3.

⁸⁷ KA, nr. 149/3.

⁸⁸ KA, nr. 137/30.

⁸⁹ KA, nr. 149/8.

de sağlanmıştı. Vapurdaki ağır yaralılarından 27'si iyileşmiş, geri kalanlar ise tedavileri için İstanbul'a gönderilmişti. Sağlık heyeti halka iyi davranmıştı. Bütün bunlardan dolayı Mürefte halkı Hilâl-i Ahmer Cemiyetine minnettar ve müteşekkîr bir haldedir.”.

Önceden ifade edildiği üzere Hilâl-i Ahmer Cemiyeti deprem bölgesine iki sağlık heyeti göndermiştir. Bunlardan biri Mürefte ve çevresinde, diğeri ise İmroz Adasında faaliyet yürütmüştür⁹⁰. İmroz Adasına gidecek olan heyet; Tıp Fakültesi Teşrih Şefi Operatör Dr. Mahir Bey'in başkanlığında, Üçüncü Seririyat Hariciye Asistanı Dr. Faik İbrahim Efendi, Halil Mustafa, stajyer Dr. Behçet Sabit ve Mahmut beylerin yanı sıra Eczacı Safvet Arif Bey ile üç hastabakıcıdan oluşuyordu. İkinci Hilâl-i Ahmer sağlık heyeti 16 Ağustos'ta İstanbul'dan adaya gitmek üzere yola çıkmıştı⁹¹. Kiralık bir vapurla yola çıkan heyetin yanında 450 kıyye ekmek, 10 çuval un, 500 kıyye peksimet, pirinç, bir çuval şeker, dört teneke gaz yağı ve tıbbi malzemeler vardı. Bunların dışında kinin de İstanbul'dan adaya gönderilecekti⁹². Ada halkı, heyeti büyük bir memnuniyetle karşılamıştı. Hatta halkın bir kısmı adanın merkezine kadar heyet üyelerine eşlik etmişti. Burada ise Kaymakam Lütfi Bey, Jandarma Mevki Komutanı, Mekteb-i Rüştîye Müdürü ve Metropolit vekili, heyeti karşılayanlar arasındaydı. Adadaki evlerin neredeyse tamamının bir kattan meydana gelmeleri ve dağınık olmaları⁹³ depremin daha ağır sonuçlara yol açmasına engel olmuştur. Depremin adadaki bilançosu bir ölü ve 13 yaralı idi. Yaralıların tamamı tedavi edilmiş, ayrıca heyetin yanında getirdiği erzak ve tıbbi malzemeler de adada bırakılmıştı⁹⁴. Hilâl-i Ahmer sağlık heyetinin faaliyetlerinden sonra evlerin tamir ve bakımı dışında bir iş kalmamıştı⁹⁵. Dolayısıyla sağlık heyeti adadaki faaliyetlerini bir gün sürdürmüş, ertesi gün tekrar İstanbul'a dönmüştür. Sağlık heyetinin yardımlarından dolayı ada halkı adına Belediye Başkanı Yani Efendi, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Genel Merkezine teşekkür etmiştir⁹⁶.

Yaralı ve hasta depremezdelere yabancı devletler de yardım etmişlerdir. Bu amaçla İstanbul'daki Amerikan Kızılhaç Teşkilatı Mürefte, Şarköy ve Hora'da faaliyet yürütecek bir sağlık heyeti göndermiştir. Heyet depremden beş gün sonra yani 14 Ağustos'ta içerisinde tıbbi malzemelerin olduğu “Scorpion” isimli gemiyle İstanbul'dan yola çıkmıştı. Gemide, sağlık heyet başkanı olarak Amerikan Kızılhaç Teşkilatı'nın Konya şubesinde çalışan Dr. Wilfred M. Post'un yanı sıra Cerrah Walton bulunuyordu. Daha çok ihtiyaç duyulacağından sağlık faaliyetleri iç kesimlerde iki gün boyunca yürütülmüştür. Bu süre boyunca 100-120 arasında kişiye bakılmıştır.

⁹⁰ Dr. Besim Ömer, *Hanımefendilere Hilâl-i Ahmer'e Dair...*, s. 199.

⁹¹ İkdâm, nr. 5564, 4 Ağustos 1328, s. 4; Sabah, nr. 8229, 3 Ağustos 1328, s. 3; Sabah, nr. 8230, 3 Ağustos 1328, s. 3.

⁹² Tanin, nr. 1419, 9 Ağustos 1328, s. 4.

⁹³ Bu bilgi için ayrıca bkz. Karacakaya, a.g.m., s. 209.

⁹⁴ Sağlık heyetinin İmroz Adasında bıraktığı malzemelerden bazıları şunlardır: Entari 150 adet, don 150 adet, yorgan 30 adet, makara ve iğne 50 adet, çocuklar için yün çorap 300 çift, ipli çarık 300 çift, basma 20 top, Amerikan bezi 30 top, İngiliz pirinci 20 çuval, tuz iki çuval. Bkz. KA, nr. 149/2.

⁹⁵ İkdâm, nr. 5570, 10 Ağustos 1328, s. 4; Tanin, nr. 1420, 10 Ağustos 1328, s. 3.

⁹⁶ İkdâm, nr. 5567, 7 Ağustos 1328, s. 4; İkdâm, nr. 5572, 12 Ağustos 1328, s. 4; Tanin, nr. 1422, 12 Ağustos 1328, s. 5.

Osmanlı Hükümeti ve bölge halkı yardımlarından dolayı Amerikan Kızıllaç heyetine teşekkür etmiştir⁹⁷. Yardım elini uzatan bir diğer ülke ise Almanya'dır. Almanya Elçiliğinde çalışan bir memurun girişimleriyle bir Alman doktor ve hastabakıcılardan meydana gelen sağlık heyeti "Lorlai" vapuruyla deprem bölgesine gönderilmiştir⁹⁸.

Deprem bölgesinde tedavi edilemeyen hasta ve yaralıların bakımı İstanbul'da sağlanmıştır. Gelibolu, Mürefte ve Şarköy'e malzeme taşıyan Basra torpidosu, dönüş sırasında kimsesiz, evsiz kadın ve çocukların yanı sıra içerisinde ağır yaralıların da olduğu toplam 30 depremedeyi İstanbul'a getirmiştir. Yaralılar Gülhane, Etfal ve Haseki Nisa hastanelerinde tedavi edilmişlerdir⁹⁹. Yine başka bir torpidoyla Gelibolu'dan yedi kadın ile biri çocuk Haseki Nisa ve Etfal hastanelerinde tedavi olmak üzere toplam sekiz yaralı İstanbul'a nakledilmiştir¹⁰⁰. Kınalı Ada vapuruyla iki, Başlangıç vapuruyla da 14 yaralı getirilerek Etfal ve diğer hastanelere sevk edilmişlerdir¹⁰¹. Yaralı ve hasta nakliyatında mümkün olduğunca vapurlardan faydalanılmaya çalışılmıştır. Bandırma, Başlangıç, İngiliz bandıralı Kolvados, Alman bandıralı Mira, Yunan bandıralı Asos vapurlarıyla yaralı ve hasta depremedeler İstanbul'a taşınmışlardır¹⁰². Sabah gazetesinin 20 Ağustos 1912 tarihli sayısında yer alan habere göre, depremden itibaren yaralı 37 erkek ve 43 kadın İstanbul'a getirilerek, değişik hastanelerde tedavi olmaları sağlanmıştır¹⁰³. Bu kişilerin barınma ve hastaneye sevk işlemleriyle Şehremaneti Başmüfettişi İbrahim Kadri ile VI. Daire Başkanı Samuel Beyler ilgilenmiştir¹⁰⁴. Yaralılar hastanelerde tedavi olduktan sonra eğer varsa ailelerine teslim edilerek, memleketlerine dönmeleri sağlanmış, hatta yol masrafları da karşılanmıştır¹⁰⁵. Deprem yerlerinden getirilen yaralıların bazıları Rum Hastanesinde tedavi görmüşlerdir. Örneğin; Hora'dan getirilen 10 kişi burada bakılmıştır¹⁰⁶.

2. 3. Güvenliklerinin Sağlanması

Osmanlı makamları tarafından öncelikli olarak ele alınan hususlardan biri de bölgede asayişin sağlanması ve hırsızlıkların önlenmesiydi. Maalesef böylesi bir durumdan yararlanmak isteyen

⁹⁷ The Orient, Vol. III/33, 14 Ağustos 1912, s. 7; The Orient, Vol. III/33, 14 Ağustos 1912, s. 1; The Orient, Vol. III/34, 21 Ağustos 1912, s. 1.

⁹⁸ Sabah, nr. 8230, 4 Ağustos 1328, s. 3. Bunun dışında Alman İmparatoru'nun emriyle deprem bölgesinde incelemelerde bulunmak üzere içerisinde Almanya'nın İstanbul Büyükelçiliğinde görevli memur, tercüman ve iki kâtipten başka Dedeğaç ile Tekfurdağı Konsoloslarının da olduğu bir heyet gönderilmiştir. Bkz. Sabah, nr. 8234, 8 Ağustos 1328, s. 3. Yine Almanya Büyükelçiliği, evi yıkılmış bir depremede aileye Hilâl-i Ahmer vasıtasıyla çadır ulaştırmıştır. Bkz. KA, nr. 13/13.

⁹⁹ İkdam, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3; The Orient, Vol. III/33, 14 Ağustos 1912, s. 1; Erler, a.g.m., s. 31; Karacakaya, a.g.m., s. 215.

¹⁰⁰ İkdam, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3.

¹⁰¹ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11263, 29 Temmuz 1328, s. 3.

¹⁰² İkdam, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3. Başka örnekler için bkz. Sabah, nr. 8225, 30 Temmuz 1328, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 11268, 3 Ağustos 1328, s. 3.

¹⁰³ Sabah, nr. 8233, 7 Ağustos 1328, s. 3.

¹⁰⁴ Sabah, nr. 8226, 31 Temmuz 1328, s. 2; İkdam, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3.

¹⁰⁵ KA, nr. 220/2.

¹⁰⁶ İkdam, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3.

fırsatçı kimseler çıkmıştır. Şarköy Hükümet binasının yıkılmasıyla enkaz altındaki 16.000 kuruş almak için kötü niyetliler fırsat kollamakta, ayrıca ailelere de bulaşmakta idiler. Örneğin; Galata bankerlerinden biri parayla genç kızları iğfal etmek amacıyla Ganos'a gitmiş olsa da jandarma tarafından yakalanmıştır¹⁰⁷.

Osmanlı yetkilileri depremzedelerin can ve mal güvenliğinin sağlanması için Mürefte'ye asker sevk etmiştir. Depremin zarar verdiği Tekfurdağı'ndaki hapishaneden kaçmak isteyen mahkûmlar, güvenlik görevlileri vasıtasıyla kontrol altına alınmış, özellikle cinayetten hükümlü 100 mahkûmun bir kısmı Edirne'ye gönderilmiş; bunun yanında hapishanenin bakım ve onarımı için de 13.000 kuruş ayrılmıştır. Keşan'ın İbriktepe köylülerine ait koyunlar çalınmış, güvenlik görevlilerinin gayretleriyle büyük bir çoğunluğu bulunarak, sahiplerine iade edilmiştir¹⁰⁸.

3. Nakdî Yardımlar

Şarköy-Mürefte Depremi ve depremin neden olduğu yangınlar felaketin daha da büyümesini sağlamıştır. Yaşanılan acıları hafifletmek, yaraları sarmak amacıyla gerek yurt içinden gerekse dışarıdan nakdî yardımlar yapılmıştır. Zira ihtiyaçların karşılanmasında paraya ihtiyaç vardı. Bu doğrultuda devlet erkânından halka kadar herkes elinden geldiği ölçüde para yardımında bulunmuştur. Nakdî bağışlar, İstanbul'daki yardım komisyonuna yapılmıştır. Özellikle devlet yöneticilerinin katkıları, yapılacak yardımlara öncü olması bakımından önemlidir. Dolayısıyla Padişah V. Mehmet Reşad tarafından 1.000 lira tahsis edilmiştir¹⁰⁹. Şehremaneti Sağlık Heyet Başkan Yardımcısı Dr. Petraki Efendi 50 lira yardım toplamıştır¹¹⁰. İstanbul'daki zahire komisyoncuları tarafından 120 lira bağışlanmıştır¹¹¹. Yine İstanbul'daki iki sigorta şirketi 1.500 frank bağış yapmıştır¹¹². Askeriyeden emekli 26 kişi, şirket muhasebecisi Nuri Bey aracılığıyla yardım komisyonuna 352.5 kuruş yardım da bulunmuştur¹¹³. İstanbul'daki Mürefteliler tarafından bir yardım komisyonu kurulmuş ve toplanılan 100 lira depremzedelere gönderilmiştir¹¹⁴.

Depremzedelere yardım etmek amacıyla Edirne halkı da bir yardım komisyonu kurmuştur. Valilik diğer yerlerde de bu tür komisyonların kurulması için Mutasarrıf ve Kaymakamlara tavsiyede bulunmuştur¹¹⁵. Bu tavsiye üzerine Çorlu'da kurulan yardım komisyon üyeleri bölgenin ileri gelenlerinden oluşuyordu; hatta Gayrimüslimlerin temsilcileri de vardı. Çorlu'daki yardım

¹⁰⁷ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11270, 5 Ağustos 1328, s. 3.

¹⁰⁸ Erler, a.g.m., s. 33.

¹⁰⁹ Tanin, nr. 1419, 9 Ağustos 1328, s. 4; Sabah, nr. 8235, 9 Ağustos 1328, s. 3; İkdâm, nr. 5569, 9 Ağustos 1328, s. 4.

¹¹⁰ İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3.

¹¹¹ Sabah, nr. 8230, 4 Ağustos 1328, s. 3.

¹¹² Sabah, nr. 8236, 10 Ağustos 1328, s. 3.

¹¹³ İkdâm, nr. 5562, 2 Ağustos 1328, s. 3.

¹¹⁴ Sabah, nr. 8226, 31 Temmuz 1328, s. 3; İkdâm, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3.

¹¹⁵ Sabah, nr. 8225, 30 Temmuz 1328, s. 3.

komisyonuna Edirne Valisi, Cemaat-i İslamiye Başkanı İhsan ve Belediye eski başkanı Reşad Beyler beşer lira bağışlamışlardır¹¹⁶.

Deprem sadece Müslümanları değil Rumları da etkilemiş olduğundan İstanbul'daki Rum Patrikhanesi de depremzedeler için yardım faaliyetleri içerisinde yer almıştır. Deprem nedeniyle Ermeni Patrikhanesi ve Hahambaşılık, Rum Patrikhanesine birer heyet göndererek taziyelerini sunmuşlardır. Rum Patrikhanesi Meclis üyesi Paskaldi Efendi ile Başkâtip Nikolayidis Efendi, Patrik Efendi adına yabancı elçilikleri ziyaret etmiş, deprem hakkında bilgiler vermiş ve yardım talebinde bulunmuşlardır¹¹⁷. Hatta Patrikhane, İngiliz halkının kendilerine yardımda bulunması için Cambridge Başpiskoposuna telgraf çekmiştir¹¹⁸. Rum Patrikhanesi bünyesinde kurulan yardım komisyon üyeleri Dr. Corci Çolakidis, Nikolay Persekovalidis Efendiler ile Eczacı Nevalogos Efendi'den oluşuyordu¹¹⁹. Bu yardım sandığına Rum Patrikhanesi tarafından 300 lira verilmiştir¹²⁰. Daha sonra Patrikhane Meclisi 700 lira daha yardım ederek, toplam miktar 1.000 lirayı bulmuştur. Para deprem bölgesinde zarar gören ve yeniden inşa edilecek kilise ve okullar için harcanacaktı¹²¹. Yine Rum Patrikhanesince gül îanesi tertiplenmesine Osmanlı makamları izin vermiştir. Gül demetlerinin fiyatı 10 para olacaktı¹²². Beyoğlu Rum kadınlarından oluşan Fukaraperver Cemiyeti, İstanbul'daki diğer Fukaraperver cemiyetlerinin katılımıyla depremzedeler için 25 Ağustos'ta İstanbul'un bazı semtlerinde kırmızı renkli küçük çiçekli rozetler satacaklardı. Rozetlerin fiyatı 10 paraydı ama isteyen daha fazla verebilirdi¹²³. Depremin neden olduğu yangın sonucunda evleri zarar görenler için Edirne Rum Cemaati 200, Gemlik Rum Cemaati 250, Büyükada Kulübü 100, Rum zenginlerinden Zarifi 500, Avganidi 500, Mavrokordato ailesi 300, Sinomi oğlu 200, İlyasko 100, Portakal oğlu 100 Osmanlı lirası ve Amerikalı Rumlar¹²⁴ 200 İngiliz lirası¹²⁵ Patrikhaneye yardımda bulunmuşlardır¹²⁶. Atina Metropolitanin himayesinde kurulan yardım komisyonuna Yunan Kralı 10.000 frank¹²⁷, Yunan Kraliçesi Atina Bankası aracılığıyla Rum Patriğine 10.000 frank havale etmiş¹²⁸, Yunan Hükümeti de 300.000 frank göndermiştir¹²⁹.

¹¹⁶ İkdam, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3.

¹¹⁷ Sabah, nr. 8230, 4 Ağustos 1328, s. 3.

¹¹⁸ İkdam, nr. 5566, 6 Ağustos 1328, s. 4.

¹¹⁹ İkdam, nr. 5565, 5 Ağustos 1328, s. 3; Sabah, nr. 8231, 5 Ağustos 1328, s. 3.

¹²⁰ İkdam, nr. 5560, 31 Temmuz 1328, s. 3. Patrikhane yardım faaliyetlerini sadece para toplayarak göstermiyordu. Deprem bölgesine sağlık heyeti de göndermiştir. Bu sağlık heyetine Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tıbbi malzeme yardımında bulunmuştur. Bkz. KA, nr. 149/2.5. Yedikule'deki Rum Hastanesi depremzedeler için poliklinik açmıştır. Bkz. The Orient, Vol. III/33, 14 Ağustos 1912, s. 1.

¹²¹ İkdam, nr. 5566, 6 Ağustos 1328, s. 4; Sabah, nr. 8231, 5 Ağustos 1328, s. 3.

¹²² Sabah, nr. 8235, 9 Ağustos 1328, s. 3.

¹²³ Tanin, nr. 1420, 10 Ağustos 1328, s. 3; Tanin, nr. 1421, 11 Ağustos 1328, s. 5; İkdam, nr. 5570, 10 Ağustos 1328, s. 4.

¹²⁴ Buradaki Rumlar, New York'ta yayın yapan Atlantis gazetesi Başyazarı Mösyö Vilasto vasıtasıyla bir îane defteri açmışlardır. Bkz. Sabah, nr. 8230, 4 Ağustos 1328, s. 3.

¹²⁵ Daha sonra aynı miktarda ikinci kez göndermişlerdir. Bkz. Sabah, nr. 8236, 10 Ağustos 1328, s. 3.

¹²⁶ Tercüman-ı Hakikat, nr. 11270, 5 Ağustos 1328, s. 3.

¹²⁷ İkdam, nr. 5571, 11 Ağustos 1328, s. 4.

¹²⁸ Sabah, nr. 8236, 10 Ağustos 1328, s. 3.

¹²⁹ Sabah, nr. 8230, 4 Ağustos 1328, s. 3; İkdam, nr. 5562, 2 Ağustos 1328, s. 3; The Orient, Vol. III/34, 21 Ağustos 1912, s. 2. Yunan Hükümeti depremzedeler için gönderilen yardım parasını kendi memuru vasıtasıyla dağıtmak istemiş, fakat

Yabancı ülkeler de depreme kayıtsız kalmamış ve nakdî yardımlarda bulunmuşlardır. Fransa Cumhurbaşkanı, Osmanlı Padişahına bir taziye mesajı çekmiştir¹³⁰. Fransız Hükümeti, Osmanlı Devleti'nin Paris Sefaretine bir memurunu göndererek taziyelerini sunmuş, karşılığında Paris Sefiri Rıfat Paşa da Hariciye Nezaretine giderek hükümeti adına teşekkür etmiştir¹³¹. Depremzedeler için Fransa Hükümeti 10.000 frank tutarındaki parayı İstanbul'daki Büyükelçiliğine havale etmiştir¹³². Fransız Büyükelçisi, elçiliğe ait bir gemiyle depremden birkaç gün sonra Gelibolu'ya gitmiştir¹³³. Alman İmparatoru kendi ve halkı adına üzüntülerini Padişaha bildirmiştir. Alman basını da taziye içeren yayınlar yapmışlardır¹³⁴. Almanya'nın İstanbul Büyükelçisi hükümeti adına Bâbıali'ye gitmiş, taziyelerini bildirmiş ve karşılık olarak kendisine teşekkür edilmiştir¹³⁵. İmparator II. Wilhelm depremedelerin ihtiyaçlarının karşılanması için 10.000 mark yardım yapmıştır¹³⁶. Alman Musevi Cemiyeti de 10.000 frank yardımda bulunmuştur¹³⁷. Ayrıca Avusturya-Macaristan İmparatoru Fransuva Joseph de depremedeler için 10.000 kron yardım yapmıştır¹³⁸. Bunlardan başka Romanya Kralı Carol, Osmanlı Padişahına çektiği bir telgrafla üzüntülerini dile getirmiştir¹³⁹.

Sonuç

Şarköy-Mürefte Depremi 9 Ağustos 1912 tarihinde sabaha doğru 3:30'da meydana gelmiş ve Marmara Bölgesi ile Ege adalarında kendisini hissettirmiştir. Depreme insanların en savunmasız oldukları bir zamanda uykuda yakalanmaları ve ardından çıkan yangın ölü ve yaralı sayısının artmasına neden olmuştur. Fakat hasat mevsimi nedeniyle köylerde ya da bağ evlerinde olunması daha ağır sonuçların ortaya çıkmasını engellemiştir. Deprem olduktan sonra hem yerel makamlar hem de merkezi yönetim harekete geçmiş; depremin neden olduğu zararları tespit etmek, ihtiyaçları belirlemek ve gerekli tedbirleri almak üzere deprem sahasında incelemelerde bulunmuştur. Bu doğrultuda su, yiyecek, giyecek, barınma ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmesine öncelik verilerek

Osmanlı yetkilileri tarafından kabul edilmeyince Rum Patrikhanesine gönderilmiştir. Bkz. İkdâm, nr. 5564, 4 Ağustos 1328, s. 4. Yunan Hükümeti, muhtemelen Osmanlı Hükümetine duyduğu güvensizlikten dolayı böyle bir istekte bulunmuştur. Hâlbuki Osmanlı makamlarının deprem sırasında sergiledikleri tutum ve davranışlar vatandaşları arasında ayırım gözetmediğini göstermektedir. Bundan dolayı olacak ki depremedeler için belediye vasıtasıyla Bandırmalıların topladığı yardım malzemelerini ücretsiz bir şekilde taşıyan Seyr-i Sefain İdaresi ve kaptanlarına Bandırma Metropolit vekili Papanilola Miladiyos'un teşekkür etmesi önemlidir. Bkz. İkdâm, nr. 5566, 6 Ağustos 1328, s. 4; Sabah, nr. 8232, 6 Ağustos 1328, s. 3. Buna karşılık Yunan hükümeti ise sadece depremede Rumların faydalanabileceği Romanya'nın Galas şehrinde bir vapur dolusu kereste ile Pire'den de çeşitli malzemeler göndermesi ilginçtir. Bkz. İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3.

¹³⁰ Sabah, nr. 8227, 1 Ağustos 1328, s. 3; İkdâm, nr. 5561, 1 Ağustos 1328, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 11265, 31 Temmuz 1328, s. 3.

¹³¹ Sabah, nr. 8228, 2 Ağustos 1328, s. 3.

¹³² Sabah, nr. 8235, 9 Ağustos 1328, s. 3.

¹³³ İkdâm, nr. 5558, 29 Temmuz 1328, s. 3.

¹³⁴ Sabah, nr. 8227, 1 Ağustos 1328, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 11265, 31 Temmuz 1328, s. 3.

¹³⁵ Sabah, nr. 8228, 2 Ağustos 1328, s. 3.

¹³⁶ İkdâm, nr. 5567, 7 Ağustos 1328, s. 4; Sabah, nr. 8233, 7 Ağustos 1328, s. 3; Karacakaya, a.g.m., s. 217; Erler, a.g.m., s. 36.

¹³⁷ Sabah, nr. 8238, 12 Ağustos 1328, s. 3.

¹³⁸ Sabah, nr. 8236, 10 Ağustos 1328, s. 3; Sabah, nr. 8237, 11 Ağustos 1328, s. 3; Tanin, nr. 1420, 10 Ağustos 1328, s. 3; İkdâm, nr. 5570, 10 Ağustos 1328, s. 4; Karacakaya, a.g.m., s. 217.

¹³⁹ Sabah, nr. 8228, 2 Ağustos 1328, s. 3.

depremzedelerin ve yangınzedelerin yaraları sarılmaya çalışılmıştır. Böylesi bir doğal afetle karşılaşıldığında en önemli ihtiyaç para idi. Ayrıca duyarsız kalmayıp, yardım elini uzatmak isteyen kişilerin yapacağı nakdî yardımlar için bir başvuru merkezine ihtiyaç vardı. Dolayısıyla İstanbul'da Şehzade Abdülmecid Efendi'nin başkanlığında kurulan yardım komisyonuna yapılan bağışlar, depremzedeler için harcanmıştır. Bu komisyonunun üyeleri devletin ileri gelenlerinden oluşuyordu. Deprem bölgesinde yaraların sarılması için gerçekleştirilen faaliyetlerde devletin her kesiminin yer aldığı görülmektedir. Örneğin; Dâhiliye ve Bahriye Nezaretleri ile Şehremaneti sağlık heyetleri göndermiştir. Depremzedeler için yapılan faaliyetlerden bahsederken Hilal-î Ahmer Cemiyeti'nden de ayrıca bahsetmek gerekir. Zira Mürefte ve İmroz Adasına göndermiş olduğu iki sağlık heyetiyle; insanların zor zamanlarında yanlarında olduklarını bir kez daha kanıtlamıştır.

Deprem, Osmanlı Devleti'nin Rum vatandaşlarını da derinden etkilemiştir. Bu nedenle Rum Patrikhanesi ve metropolitler de yardım faaliyetlerine katılarak, bölgeye sağlık heyetleri göndermişler ve nakdî yardımları kabul etmişlerdir. Ayrıca Yunanistan Kral ve Kraliçesi de yardım edenler içerisinde yer almıştır. Nakdî yardımlardan bahsetmişken Yunan Hükümetinin yapacağı yardımı kendisinin dağıtmak istemesi dikkat çekicidir. Çünkü böylesi bir destek Osmanlı makamlarına güvenmediğinin bir göstergesi idi; zaten bu teklif Osmanlı Hükümetince kabul edilmemiştir. Çalışmada da belirtildiği üzere Osmanlı yetkilileri tebaası arasında ayırım gözetmeksizin faaliyetlerini yürütmüştür. Yunan Hükümetinin ise tam tersi bir durumla sadece Rumların faydalanması için iki vapur dolusu malzemeyi göndermesi çelişkili bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Yabancı ülkeler de depreme kayıtsız kalmamış, Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorları, Romanya Kralı ile Fransa Cumhurbaşkanı Osmanlı Padişahına taziye mesajlarını sunmuşlardır. Ayrıca nakdî yardımlarda da bulunmuşlardır. Para yardımlarının dışında depremzedelerin tedavi edilmeleri amacıyla Almanya ve Amerikan Kızıllaç Teşkilatı sağlık heyetleri göndermiştir.

Marmara Bölgesi'nde meydana gelen depremler, Cumhuriyet döneminde de görülmüş, maalesef büyük acılara neden olmuştur. 17 Ağustos 1999 Depremi hâlâ hafızalardaki tazeliğini korumaktadır. Marmara Bölgesi deprem kuşağında olması nedeniyle ne yazık ki, en riskli bölge olma özelliğini sürdürmektedir. Günümüzde bilim insanları bu coğrafyada kesinlikle büyük bir depremin olacağını ifade etmekte, fakat tam tarih verememektedirler. Dolayısıyla yapılması gereken bilimin ışığında gerekli önlemler alınıp, depremin neden olabileceği zararları en aza indirmektedir. Bunu gerçekleştirmek imkânsız değildir. Çünkü deprem kuşağında olup, bunu başarmış ülkeler bulunmaktadır.

Kaynakça

1- Arşiv Belgeleri*

Kızılay Arşivi (KA)

2- Süreli Yayınlar**

- Gazeteler

İkdam

Sabah

Tanin

Tercüman-ı Hakikat

The Orient

3- Kitaplar ve Makaleler

AKGÜN, Seçil Karal-Murat Uluğtekin, *Hilâl-i Ahmer'den Kızılay'a*, C. I, Beyda Basımevi, Ankara 2000.

Binbaşı M. Nasrullah-Kolağası M. Rüşdü-Mülazım M. Eşref, *Osmanlı Atlası XX. Yüzyıl Başları*, Haz. Rahmi Tekin-Yaşar Baş, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2003.

ÇAPA, Mesut, *Kızılay [Hilâl-i Ahmer] Cemiyeti (1914-1925)*, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları, 2 Baskı, Ankara 2010.

DEVELLİOĞLU, Ferit, “Tebhir”, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Yay. Haz. Aydın Sami Güneçyal, 15. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1998, s. 1048.

Dr. Besim Ömer, *Hanımefendilere Hilâl-i Ahmer'e Dair Konferans*, Haz. İsmail Hacıfettahoğlu, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2009.

ERLER, Mehmet Yavuz, “1912 Marmara Havzası Depremi”, *Toplumsal Tarih*, C. 6/35, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ankara 1996, s. 30-37.

* Arşiv belge numaraları metinde verilmiştir.

** Gazete numaraları metinde verilmiştir.

KARACAKAYA, Recep, “Şarköy-Mürefte Depremi (1912)”, *Tarih Boyunca Anadolu’da Doğal Afetler ve Deprem Semineri (22-23 Mayıs 2000) Bildiriler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, 2. Baskı, İstanbul 2002, s. 203-218.

Merhamet Güneşi Kızılay Le Soleil de la Copassion “ Hilâl-i Ahmer 1912-1920” ..., Haz. Ahmet Tetik- Ertan Karapirinler, Türkkızılayı Yayınları, Ankara 2015.

Padişah’ın Himayesinde Osmanlı Kızılay Cemiyeti 1911-1913 Yıllığı, Haz. Ahmet Zeki İzgöer-Ramazan Tuğ, Türkkızılayı Yayınları, Ankara 2013.

PAKALIN, Mehmet Zeki, “Okka”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, MEB Yayınları, İstanbul 1993, s. 723.

SEZER, Cemal, *Trablusgarp Savaşı’nda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (1911-1912)*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2019.

YALTIRAK, Cenk -Bedri Alpar-Yıldız Altınok, “Mürefte-Şarköy Depremi: Ganos Fayı’nın 9 Ağustos 1912 Depreminde Atımı, Kırık Uzunluğu, Büyüklüğü, Karakteri Ve Aynı Yörede Olan Tarihsel Depremler”, *Aktif Tektonik Araştırma Grubu Altıncı Toplantısı Bildirileri Özler 21-22 Kasım 2002*, MTA Genel Müdürlüğü, Ankara (Basım Yılı Yok) , s. 90-93.

YILDIRIM, Nuran, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Koruyucu Sağlık Uygulamaları”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s. 1324.

-----, “Tebhirhaneler”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 7, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 231-232.